

is be fog ez következni, mert hiszen az oroszoknak nem lehet érdeke az, hogy az általuk befolyásolt kis nemzetek egymás közötti harcát kiélezzék. Az is meglehet, hogy nem akarják, hogy a csehszlovák nacionalista hullám idején menjek haza. Ez ugyan nem okos, mert senki sem tudná rajtam kívül ezeket az ellentéteket kisimítani. A Harc részleteiben leköszölte remek beszédedet, és az Ember teljes egészében fogja hozni.

Nagy Vince a Kis Újság (kiszgazdapárt lapja) április 17-i vezércikkében hosszan és melegen ír rólam.

Más érdekes hírem nincs.

Melegen üdvözöl őszinte barátod

Holnap írok szeretettel

Károlyi

Havas

PIL 704. f. 129. ó. e. (másolat)

90. KÁROLYI MIHÁLY RÁKOSI MÁTYÁSHOZ

(London, 1945. június 15.)

Mon cher Rákosi,

pour commencer je veux exprimer ma très grande joie de vous savoir de nouveau en Hongrie. Pas en prison, mais en liberté. Vous qui avez souffert pendant quinze années dans les oubliettes, vous êtes le plus apte de prendre une partie active et dirigeante dans les affaires de notre pauvre pays. Pendant ces quinze ans et même pendant vingt-cinq années la Hongrie était une prison. Les hommes n'étaient pas libres. Ils étaient infectés et rongés par le poison du régime Horthy. Par suite les hongrois sont très mal préparés pour la démocratie. Il faudra pas mal de temps pour que les idées nouvelles puissent pénétrer dans les masses inertes. Et si cela pourra se faire ce sera grâce à l'Armée Rouge, car sans elle et sans l'influence de la Russie la Hongrie n'aurait pas pu se libérer du régime féodal qui a écrasé tout effort social.

C'était avec grande joie et satisfaction que j'ai appris que la ville de Budapest m'a élu comme membre de l'Assemblée Provisoire. Cette nouvelle m' rajeuni et il me semble que mes 70 années pesent bien moins sur moi. Le régime actuel semble réaliser toutes mes idées pour lesquelles j'ai lutté si longtemps. Réforme agraire, réforme sociale, rapprochement avec les pays limitrophes et amitié sincère avec la Russie Soviétique et élimination de *uri osztály* qui était de tout temps réactionnaire et fasciste. Tout ceci était mon programme. Je ne sens aucune aigreur par le fait que ce programme est en train de se réaliser sans ma participation. Pourtant si le pays croit que je peux être utile, je dirai toujours: présent.

D'ici je ne peux juger au point de vue économique la réforme agraire, mais le fait qu'elle est dirigée contre les hobereaux me suffit pour le moment. Et en général je vois que l'esprit du nouveau régime est sain.

Je vous adresse ces lignes pour vous demander des renseignements sur mon retour et celui de mes amis (Bözlöni, Vámbéry) qui ont été élu en même temps. Depuis deux mois je suis sans nouvelles qui est d'autant plus incompréhensible que je lis dans les journaux de Budapest l'annonce de mon retour pour le 1er Mai! Je peux bien m'imaginer les difficultés que vous rencontrez à chaque pas. Unir la nation, c'est une belle tâche, mais collaborer avec les „collaborateurs” est non seulement difficile, mais dangereux. A quel point on peut et on peut pas travailler avec les réactionnaires d'hier,

ce n'est pas moi qui peut le juger. Néanmoins j'ai de tristes expériences à ce sujet. Je me rappelle bien que à l'année 1918 combien il était difficile de retenir ceux qui à tout prix voulaient collaborer avec le nouveau régime, y compris l'Archiduc et même l'Amiral Horthy. Et ce grâce à ces néophytes que l'intrigue a commencé contre la nouvelle Hongrie qui a fini par nous renverser. Il est vrai [?] qu'alors ces éléments étaient fortement soutenus par les commissions de l'Occident. Mais aujourd'hui elles existent tout comme alors! Heureusement contrebalancé par l'Armée Rouge!

Je suis convaincu que vous êtes vigilants. J'ai des informations que certains éléments sont en train de semer la discorde et chuchoter des rumeurs défavorables concernant la Hongrie nouvelle et font tout leur possible pour influencer des hongrois à Londres dans une direction contre nos intérêts.

Il me semble que ce serait urgent, même avant ma rentrée, d'établir un contact entre le gouvernement hongrois et ma personne. Il me semble que je pourrais donner et recevoir des informations utiles et nécessaires. Naturellement, la chose la plus efficace serait si le gouvernement pouvait envoyer quelqu'un à Londres comme officier de liaison.

Avec tous mes meilleurs vœux pour votre beau travail, croyez, cher Rákosi à mon amitié sincère.

PIL 274. f. 10/10. ó. e. (eredeti)

*

Kedves Rákosi,

Először is szeretném kifejezni afölötti nagy örömet, hogy Önt újra Magyarországon tudhatom, és nem börtönben, hanem szabadon. Ön, aki tizenöt éven át szenvedett a börtön mélyén, a legalkalmasabb arra, hogy aktív és irányító szerepet vállaljon szegény hazánk ügyeiben. E tizenöt, sőt huszonöt év idején Magyarország börtön volt. Az emberek nem voltak szabadok. Megfertőzték és felemésztették őket a Horthy-rezsim mérgei. Ennek következtében a magyarok nagyon kevéssé voltak felkészülve a demokráciára. Nem kevés időre lesz szükség, hogy az új eszmék behatolhassanak a tunya néptömegekbe. És ha ez így lesz, az a Vörös Hadseregnek lesz köszönhető, mivel nélküle és Oroszország hatása nélkül Magyarország nem szabadult volna meg a minden társadalmi erőfeszítést eltaposó feudális berendezkedéstől.

Nagy örömet és elégtételt szerzett nekem, hogy megtudtam: Budapest városa engem választott meg az Ideiglenes Nemzetgyűlés tagjának. Ez a hír megfiatalított, és úgy érzem, 70 évem sokkal kevésbé nyomja a vállamat. Az új kormányzat, úgy tűnik, megvalósítja valamennyi eszmémet, amelyekért oly sokáig küzdöttem. Agrárreform, szociális reform, közeledés a szomszédos országokhoz, őszinte barátság a Szovjetunióval és az *úri osztály* felszámolása, amely mindig is reakciós és fasiszta volt. Ezekből állt az én programom. Semmiféle keserűséget nem érzek amiatt, hogy ez a program most az én részvételem nélkül megvalósulóban van. De azért ha az ország úgy érezné, hasznos lehetek, mindig azt mondanám: jelen!

Innen nem tudom gazdasági szempontból megítélni az agrárreformot, de az, hogy ez az egész a földesurak ellen irányul, pillanatnyilag elég számomra. Általában pedig úgy látom, az új rezsim egészséges szellemű.

Ezeket a sorokat azért írom Önnek, hogy felvilágosítást kérjek Öntől hazatérésem, valamint barátaim (Bölöni, Vámbery) - akiket ugyanakkor választottak meg - hazatérése tekintetében. Már két hónapja nem kaptam híreket, ami annál is inkább érthetetlen, minthogy olvasom a budapesti újságokban május elsejei hazatérésem bejelentését! Na-

gyon is el tudom képzelni a nehézségeket, amelyekkel Ön minden lépésnél szembetalálja magát. Egyesíteni a nemzetet, ez szép feladat, de együttműködni a kollaboránsokkal – ez nemcsak nehéz, hanem veszélyes is. Hogy milyen mértékben lehet vagy nem lehet együtt dolgozni a tegnapi reakciókkal, azt nem én tudom megítélni. Mindazonáltal, vannak szomorú tapasztalataim e tárgyban. Még jól emlékszem, hogy 1918-ban milyen nehéz volt visszatartani azokat, akik mindenáron együtt akartak működni az új rezsimmel – beleértve a főherceget, sőt Horthy admirálist is. És ezeknek a neofitáknak volt köszönhető, hogy megkezdődött az új Magyarország elleni intrikálás, amely a mi megdöntésünkkel végződött. Igaz, hogy akkor ezeket az elemeket erősen támogatták a Nyugat missziói. Ám ezek manapság is éppúgy léteznek, mint akkor. Szerencsére a Vörös Hadsereg ellensúlyozza őket.

Meg vagyok győződve arról, hogy Önök kellően éberek. Információim vannak arról, hogy bizonyos elemek máris a vizály magvait hintik, és az új Magyarországra hátrányos híreszteléseket terjesztenek, s minden tőlük telhetőt megtesznek a londoni magyaroknak érdekeink ellen való befolyásolására.

Nekem úgy tűnik, hogy sürgősen, még hazatérésem előtt, kapcsolatot kellene létrehozni a magyar kormány és személyem között. Úgy látom, adhatnék és kaphatnék hasznos és szükséges információkat. A dolog természetesen hatékonyabb lenne, ha a kormány Londonba tudna küldeni valakit összekötőként.

Szép munkájához a legjobbakat kívánva, őszinte barátsággal

91. SZAKASITS ÁRPÁD ÉS KÁLLAI GYULA KÁROLYI MIHÁLYHOZ

(Budapest, 1945. június 15.)

A Budapesti Nemzeti Bizottság abból az alkalomból, hogy Bizottsági Tag Úr¹ felemelő és buzdító nyilatkozata eljutott Budapest székesfőváros közönségéhez,² üdvözlí Bizottsági Tag Urat és köszönetét fejezi ki. Egyúttal újólá meg hívja Bizottsági Tag Urat Budapest székesfőváros törvényhatóságába.

Reméljük, hogy Budapest székesfőváros közönsége nevében ez az üzenet minél előbb eljut Bizottsági Tag Úrhoz, és ennek alapján Bizottsági Tag Urat a legrövidebb időn belül körünkben üdvözölhetjük.

Szakasits Árpád

A Budapesti Nemzeti Bizottság elnöke

Kállai Gyula

A Budapesti Nemzeti Bizottság titkára

PIL 704. f. 81. ó. e. (eredeti). Közli: KMVÍ II. 375.

¹ A levél címzése: „Károlyi Mihály úrnak, a magyar Köztársaság volt elnöke, Budapest székesfőváros törvényhatósági bizottságának tagja”.

² A budapesti Nemzeti Bizottság 1945. június 6-i ülésén Nagy Vince napirend előtt szót kért és méltatta Károlyi nyilatkozatát az új magyar demokrácia mellett a New York-i *Magyar Jövő*nek, melyet leközölt a *Mai Nap* június 4-i számában. Nagy Vince megállapította, a nyilatkozatból kitűnik, hogy Károlyi és Vámbéry a lapokból tudták csak meg meghívásukat a Nemzetgyűlésbe, illetve a budapesti Nemzeti Bizottságba, ezért indítványozta, hogy ezt hivatalos levélben közöljék velük. Javaslatát az elnöklő Szakasits indítványára határozatként fogadták el. (Az ülés jegyzőkönyvét közli: Források Budapest történetéhez 1945–1950. Szerk.: Gáspár Ferenc. Budapest, 1973. 114.)